

Organizacijski red
in program
Slovenske kmetijske
stranke.

Sprejet na ustanovnem občnem zboru
v Celju, dne 2. maja 1926.

Ljubljana 1926.

Samozaložba. — Tisk tiskarne „Merkur“; za tiskerno A. Sever v Ljubljani.

51838

D1985/9675

Organizacijski red „Slovenske kmetске stranke“.

A. Pripadnost k stranki.

Član ali članica Slovenske kmetске stranke more biti vsak državlján ali državljanka, ki sprejme strankin program, ga izvršuje in izpolnjuje svoje dolžnosti do stranke.

Vsak strankin član ali članica mora biti član pristojne krajevne organizacije in ne sme pripadati nobeni drugi politični organizaciji.

Sprejem v stranko postane pravomočen, kadar izda krajevna organizacija prijavitelcu legitimacijo.

Kdor se pregreši proti strankinim predpisom, more biti iz stranke izključen. Pravico izključitve ima le strankino načelstvo.

Pravico glasovanja ima vsak strankin član. Votilna opravila pa se zaupajo samo kmetom, obrtnikom in delavcem ter onim izobražencem, ki so se z uspešnim udejstvovanjem v stranki pokazali zaupanja vredne.

B. Strankini organi.

Strankini organi so:

1. krajevne organizacije s krajevnimi odbori;
2. okrajne organizacije z okrajnimi odbori;
3. dva okrožna odbora;
4. načelstvo;
5. strankin občni zbor.

1. Krajevne organizacije.

Temelj organizacij Slovenske kmetske stranke tvorijo krajevne organizacije, ki obsegajo navadno po eno politično občino. Člani krajevne organizacije so vsi oni pristaši stranke, ki stanujejo v okolišu, za katerega je krajevna organizacija ustanovljena. Organ krajevne organizacije je krajevni odbor, čigar naslov se glasi n. pr.: Krajevni odbor Slovenske kmetske stranke Češnjica. Vsak krajevni odbor mora imeti svoj pečat, ki ga pa mora naročiti izključno le po pristojnem okrožnem tajništvu, a morajo biti vsi enaki.

V velikih občinah se more ustanoviti po več krajevnih organizacij. V tem primeru je na pečatu krajevnega odbora ime podobčine, za katero je krajevna organizacija ustanovljena.

KRAJEVNI ODBOR.

Krajevni odbor ima predsednika, krajevnega tajnika, blagajnika, krajevnega zaupnika in dva od-

bornika, ki tvorijo predsedstvo odbora ter nadalje vsaj po enega zastopnika iz vsake vasi.

Vse imenovane funkcionarje izvoli vsakoleten občni zbor krajevne organizacije. Njih poslovna doba traja do prihodnjega rednega letnega občnega zbora. Po potrebi ali pa na zahtevo polovice članov krajevne organizacije se sklicujejo tudi izredni občni zbori. Ako se na zahtevo članov skliče izredni občni zbor z namenom, da se odstavi del funkcionarjev, morajo zahtevajoči člani svojo zahtevo najprej javiti z utemeljitvijo in navedbami prič strankinemu načelstvu, ki zadevo preišče in nato odboru prizadete krajevne organizacije naroči sklicanje občnega zbora, če ga strankino načelstvo samo ne skliče.

Umrlim ali stalno iz občine odsotnim funkcionarjem določi odbor namestnike za tekočo poslovno dobo.

Ustanovitev krajevne organizacije, kakor tudi izvolitev in vsako izpremembo funkcionarjev je dolžan krajevni tajnik nemudoma javiti strankinemu glavnemu tajništvu v Ljubljano, a poleg tega tudi okrajnemu odboru.

FUNKCIONARJI KRAJEVNIH ORGANIZACIJ OPRAVLJAJO NASTOPNE POSLE :

Predsednik krajevnega odbora sklicuje in vodi redne mesečne seje predsedstva, kakor tudi vsaj vsako četrletje se vršeče seje krajevnega odbora. Prav tako sklicuje in vodi predsednik redne in izredne občne zборе krajevne organizacije.

Podpredsednik nadomešča predsednika krajevnega odbora v njegovi odsotnosti ali zadržanosti.

KRAJEVNI TAJNIK

skrbi predvsem za organizacijsko delovanje in je v vednem stiku z okrajno organizacijo, okrožnim tajništvom in s strankinim načelstvom, katerim mora poročati o vseh važnih dogodkih. Tajnik se udeležuje redno sej okrajnega odbora, skrbi za točno izvrševanje vseh sklepov in navodil krajevnega in okrajnega odbora ter vseh drugih strankinih organov, za prirejanje zaupnih in javnih shodov in predavanj, za gospodarsko in prosvetno delovanje, skrbi za razširjanje strankinega časopisja in tiska. Tajnik piše zapisnike občnih zborov in odborovih sej. Skrbeti mora za imenik vseh članov in članic svoje krajevne organizacije, opravlja dopisovanje in sploh vsa tajniška dela. Dopise, vloge in prošnje, ki jih kak strankin član predloži krajevnemu odboru z namenom, da se odpošljejo strankinemu načelstvu ali strankinim poslancem ali v strankin tisk, tajnik pregleda, utemelji, overi in opremi s pečatom krajevnega odbora ter s svojim podpisom. Tajnik hrani tudi pečat krajevnega odbora.

BLAGAJNIK

skrbi za redno pobiranje naročnine za strankino glasilo, vodi seznam vseh članov krajevne organi-

zacije ter zbira prostovoljne prispevke za volilni, agitacijski in tiskovni sklad. Blagajnik izdaja članske legitimacije in jih podpisuje skupno s krajevnim tajnikom.

KRAJEVNI ZAUPNIK,

kakor tudi ves odbor krajevne organizacije mora skrbeti za to, da se strankin program med ljudstvom širi in pravilno razumeva popolna politična in gospodarska osamosvojitve kmetskega stanu, da vsak strankin član program ne samo pozna, ampak da se tudi po njem ravna, ga širi in druge zanj pridobiva. Krajevni zaupnik mora skrbeti za sistematično širjenje strankinih idej in strankinega tiska bodisi politične, strokovne ali prosvetne vsebine. Imeti mora seznam vseh naročnikov svojega področja, ki čitajo in plačujejo glasilo Slovenske kmetijske stranke, vedeti pa mora tudi za časopisje drugih strank, ki dohajajo v področje njegove organizacije, dalje kdo to časopisje razširja ter kako in pod kakimi pogoji. Da more vse to delo z največjim uspehom vršiti, si izbere skupino mladih, požrtvovalnih in sposobnih ljudi strankinih somišljenikov, ki jih za ta namen izuči in jim z natančnim načrtom določi, katere hiše naj vsak posameznik nadzoruje, da zve, kaj se v njih čita in kako naj deluje, da prično nasprotniki čitati strankin tisk. Ta skupina je velevažna in neprecenljive vrednosti. Delala bo s posebnim uspehom le takrat, ako se krajevni zaupnik resno zaveda svoje dolžnosti, ljudi

k delu podžiga ter z njimi večkrat na posebnih sestankih in sejah o tem delu razpravlja. Zaupnikove pomagače, ki se izkažejo s posebnimi uspehi, je treba pri odborovi seji v priznanje posebno pohvaliti. Taki mladi ljudje so posebno uporabljivi ob volitvah za agitacijske in poizvedovalne namene.

Odborniki podpirajo pri vsem delu spre-daj omenjene funkcionarje.

Odbor krajevne organizacije deluje ob volitvah kot agitacijski odbor.

V zadevah, v katere posezajo krajevne organizacije, je treba paziti vedno na to, da se uveljavi korist stranke in njenih pristašev. To se more zgoditi v prvi vrsti s tem, da se v vse korporacije (občinske odbore, podružnice Kmetijske družbe, posojilnice, agrarne odbore itd.) volijo vsakikrat najpridnejši, najzmožnejši in najdelavnejši, a seveda tudi najzanesljivejši strankini člani.

Za volitev v okrajne zastope, vse krajevne korporacije in vsa krajevna društva sestavlja krajevni odbor imenik kandidatov.

Odbor mora pazno zasledovati vse pomembne pojave bodisi politične, gospodarske ali kulturne narave, naj se tičejo katerihkoli slojev, zlasti pa pojave, ki zadevajo razmere v občini. Krajevni odbor bodi vedno središče in ognjišče vsega javnega življenja v občini. Krajevni odbor deluje tudi kot ljud-

ski svetovalec s tem, da daje pristašem potrebne nasvete ter da poravnava spore med sosedi, med člani družin ter med gospodarji in posli. Krajevni odbor sestavlja strankinim članom tudi različne vloge na oblastva.

Odbor mora podati na rednem občnem zboru krajevene organizacije natančno poročilo o svojem delovanju v preteklem letu ter poročilo o vseh prejemkih in izdatkih, kakor tudi o edpošiljatvah denarja, ki je bil nabran za stranko. Prav tako morajo na občnem zboru natančno poročati o svojem delovanju vsi tisti, ki jih je organizacija poslala kot funkcionarje v katerokoli korporacijo. Te funkcionarje mora krajevni odbor posebno opozoriti na dolžnost poročanja. Na tem občnem zboru se volijo funkcionarji krajevnega odbora in delegati za strankin občni zbor. Občni zbor krajevene organizacije se mora razglasiti na način, ki je v kraju običajen, vsaj teden dni prej.

Z a d e l e g a t e smejo biti voljeni samo taki strankini člani, ki so organizirani v oni krajevni organizaciji, v kateri se kandidirajo. Ljudje, ki se samo kažejo za strankine somišljenike ali iz kateregakoli vzroka niso vpisani v strankini organizaciji, ne morejo biti voljeni za delegate.

Volitev delegatov se izvrši tako, da vsaka krajevna organizacija voli na vsakih 20 v njej organiziranih članov po enega delegata, pri čemer je smatrati manjše število kot 20 za polno takrat, ako presega vsaj število 10.

Posebna skrb in zanimanje naj se posvečata tudi krepkemu razvoju obrtniške, delavske, mladinske in ženske organizacije.

Spored občnega zbora krajevne organizacije mora obsegati vsaj te-le točke:

1. poročilo o delovanju članov krajevnega odbora,
2. poročilo blagajnika o denarnih prejemkih in izdatkih,
3. poročilo o političnem in gospodarskem položaju,
4. poročila funkcionarjev, ki so bili odposlani v katerekoli korporacije, zastope, odbore itd.,
5. volitev funkcionarjev krajevne organizacije,
6. volitev delegatov za glavni zbor stranke,
7. slučajnosti.

2. Okrajne organizacije.

Drugi član v strankini organizaciji so okrajne organizacije, ki se osnujejo za vsak politični obraj (srez) in katerih sedež je navadno na sedežu okrajnega (srezkega) poglavarja.

Okrajne organizacije tvorijo krajevne organizacije posameznega političnega okraja.

Vsaka krajevna organizacija odpošlje v okrajni odbor svojega predsednika, tajnika in zaupnika. Poslovna doba okrajnega odbora traja eno leto. Okrajni odbor izvoli izmed sebe predsednika, nje-

govega namestnika in blagajnika ter dva preglednika računov, ki imata pravico vpogleda v denarno poslovanje tako okrajnega, kakor tudi krajevnih odborov. V okrajni odbor je treba prevzeti po enega obrtniškega, delavskega, mladinskega in ženskega zastopnika. Ako izhaja v okraju kako strankino glasilo, odpošlje tudi enega zastopnika v okrajni odbor. Njegovih sej se udeležujejo na povabilo okrajnega odbora tudi razni poročevalci.

Uradni pečat okrajne organizacije se glasi n. pr.: Okrajni odbor Slovenske kmetijske stranke Kenjice, a pečat hrani okrajni predsednik. Pečat se mora naročiti le po pristojnem okrožnem tajništvu.

Seje okrajnega odbora se vrše najmanj enkrat na mesec. Redne in izredne seje sklicuje in vodi okrajni predsednik.

Ako zahtevajo terenske in prometne razmere, sme obstojati v enem političnem okraju tudi po več okrajnih odborov.

O k r a j n i p r e d s e d n i k, ki izvršuje tudi funkcije okrajnega tajnika, zastopa najodgovornejšo opravilo v okraju; zakaj v njegovih rokah se steka vse organizatorično, iniciativno, propagandno in nadzorovalno delovanje vsega okraja. On vodi točno statistiko o delovanju krajevnih organizacij v okraju in zastopa okrajno organizacijo nasproti strankinemu načelstvu, kateremu je odgovoren za uspešno delovanje krajevnih organizacij. Zato ima pravico in dolžnost nadzorovati tudi osebno krajevne organizacije in se udeleževati vseh njihovih sej. Krajevni

tajniki so dolžni obveščati okrajnega predsednika o tem, kdaj in kje se vrše seje njih odborov. Okrajni predsednik se udeležuje tudi sej okrajne obrtniške, delavske, ženske in mladinske organizacije. S strankinim načelstvom in okrožnim odborom je v vednem stiku ter izvršuje njih sklepe. Pri vseh svojih odredbah, pri vprašanjih taktike in postopanju glede organizacijskega dela se mora ravnati po navodilih, ki mu jih daje načelstvo stranke. Posebno pažnjo mora posvečati dobremu delovanju krajevnih zaupnikov.

Blagajnik okrajne organizacije skrbi za pobiranje prostovoljnih prispevkov v strankine fonde ter vzpodbuja krajevne blagajnike pri pobiranju naročnine za strankino glasilo in strankin tisk.

Okrajni odbor se udeležuje vsega delovanja ob volitvah v zakonodajne in samoupravne zastope, v okrajne in strokovne korporacije, v finančne zavode, v društva itd. Ob enem deluje okrajni odbor ob vsakih volitvah kot okrajni volilni in agitacijski odbor, ki mora za ta namen že imeti pripravljeno in dobro izurjeno primerno število vztrajnih ter zanesljivih agitatorjev in poročevalcev. Okrajni odbor more slično kakor okrožna odbora ustanavljati tudi odseke.

Okrajni odbor nadzoruje ustanavljanje gospodarskih in drugih društev ter volitve v njih odbore, skrbi tudi za to, da vrše zastopniki stranke v vseh

korporacijah in odborih, v katerih sodelujejo, resnično svojo polno dolžnost. Pri volitvah v okrajne zastope, okrajne finančne zavode in druge institucije sestavlja imenik kandidatov po posvetovanju s krajevnimi odbori.

Enkrat v letu in sicer v zimskih mesecih je okrajni odbor dolžan sklicati občni zbor okrajne organizacije, ki ga je treba 14 dni prej javiti krajevnim organizacijam. O občnem zboru okrajne organizacije se mora obvestiti tudi strankino načelstvo, da more poslati na občni zbor po možnosti svojega delegata. Na tem občnem zboru poroča okrajni odbor o svojem delovanju. Zapisnik občnega zbora odpošlje okrajni predsednik najkasneje v enem tednu strankinemu načelstvu.

Spored občnega zbora okrajne organizacije mora obsegati vsekakor te-le točke:

1. Poročilo o delovanju okrajnega odbora,
2. poročilo o denarnih prejemkih in izdatkih,
3. poročilo o političnem in gospodarskem položaju,
4. poročilo funkcionarjev, ki so bili odposlani v katerekoli korporacije, zastope, odbore itd.,
5. sestava novega okrajnega odbora in volitev predsednika,
6. določitev kandidatov v okrožni odbor,
7. slučajnosti.

3. Okrožna odbora.

Strankina okrožna odbora (eden za bivšo Kranjsko v Ljubljani, eden za bivšo Štajersko s Prekmurjem v Mariboru) sta organa, ki, uživajoča največje zaupanje, vršita strankino tekoče delo od enega občnega zbora do drugega.

Ta dva odbora sestavljajo:

a) vsi okrajni predsedniki, tajniki in zaupniki ter najmanj po eden odbornik iz vsakega sodnega okraja, izvoljen na občnem zboru;

b) na občnem zboru izvoljeni zastopniki obrtnih, delavskih, ženskih in mladinskih organizacij.

Ti izvolijo izmed sebe predsedstvo.

Zastopnike mladinske organizacije predlaga občnemu zboru v izvolitev mladinska organizacija.

Oba okrožna odbora smeta v svojih sejah po tehtnem preudarku koeptirati še nadaljnje, za Slovensko kmetško stranko vnete in delavne člane v odbor.

Seje teh dveh odborov naj se vrše po potrebi. Sejam predseduje in jih vodi izvoljeni predsednik, v njegovi odsotnosti pa podpredsednik. Okrožna odbora se razdelita takoj, ko se konstituirata, na razne odseke, kakor organizacijski, propagandni, tiskovni, prosvetni, finančni, obrtni, viničarski, delavski, dalje v odseke za pospeševanje kmetijskega šolstva, in za prireditve. Vsakemu odseku načeluje predsednik, ki posebej sklicuje in vodi seje dotičnega odseka. Odseki delujejo v zadevah, ki se jim

odkažejo, v sejah in o svojem delu poročajo vsak svojemu okrožnemu odboru na njegovih rednih sejah. Pri sejah odsekov smejo biti navzoči tudi strankini tajniki.

Okrožna odbora nimata pravice izvršujočega organa, ker je ta pravica pridržana strankinemu načelstvu. Vsi samostojni okrepi, ki jih eden ali drugi okrožni odbor želi izvesti, se morajo prej obravnati v seji načelstva, da se tako ohrani enotnost v stranki. Okrožna odbora občujeta z uradi in javnostjo samo po strankinem načelstvu. Okrožna odbora odločata in sklepata izvzemši zadev programatičnega, organizatoričnega in taktičnega značaja samostojno v vseh stvareh svojega okrožja. Programatično, organizatorično in taktično načelno važne odloke sme izdajati samo načelnik z načelstvom, ko je o njih zaslišal mnenje obeh okrožnih odborov.

4. Načelstvo.

Občni zbor izvoli na predlog okrožnih odborov po petnajst članov v strankino načelstvo. Ta odbor se shaja pod vodstvom strankinega načelnika po potrebi k tedenskim sejam ter rešuje vse tekoče posle za razdobje med eno in drugo sejo. O svojem delu poroča na rednih sejah okrožnima odboroma. Glavni predstavitelji stranke so na zunaj njen načelnik in štirje podnačelniki, ki jih izvolijo upravičenci strankinega občnega zbora za dobo do prihodnjega občnega zbora.

Voliti je treba skupnega načelnika ter za vsak okrožni odbor po dva podnačelnika.

Prav tako se izvolijo glavni strankin tajnik, blagajnik in trije pregledniki računov iz območja vsakega okrožnega odbora na občnem zboru za dobo do prihodnjega občnega zbora.

Vse uradne spise podpisuje načelnik oziroma podnačelniki s tajnikom. Strankin načelnik nastavlja sporazumno z načelstvom poslovne tajnike, listove urednike, upravitelja in potrebno pisarniško osebje ter jim določa plačo.

Sej načelstva se morejo udeleževati poslanci, tajniki in uredniki, ki imajo posvetovalen glas.

Po potrebi se sme ustanoviti v Sloveniji tudi več strankinih tajništev. V tem primeru upravlja ljubljansko tajništvo tajniške posle za območje ljubljanskega okrožja ter posle glavnega tajništva za vso Slovenijo.

Člane, ki več kot trikrat neopravičeno izostanejo od rednih sej načelstva, odpokličeta okrožna odbora in jim določita namestnike.

5. Strankin občni zbor.

Strankin občni zbor je najvišja strankina oblast. Temu občnemu zboru so odgovorni vsi drugi strankini organi. Njih poročila in obračune za preteklo poslovanje ter načrte za bodoče delovanje občni zbor pretresa in odobruje. Samo strankinemu

občnemu zboru pristoja izprememba strankinega programa in organizacijskega reda.

Ker mora biti strankin občni zbor izraz volje naroda, zato je sestavljen tudi tako, da se ga udeležujejo strankini člani, voljeni na občnih zborih krajevnih organizacij (delegati).

Občni zbor se mora vršiti vsako leto načeloma v mesecu marec. Razglasiti ga je treba v glasilih stranke vsaj 6 tednov preje.

Občni zbor sklicuje, mu določa dnevni red in ga vodi strankin načelnik, oziroma podnačelniki, ki imajo glasovalno pravico razen v lastnih zadevah.

Spored strankinega občnega zbora mora obsegati vsaj te-le točke:

1. Volitev potrebnih komisij (verifikacijska, komisija za izdelavo predlogov, za resolucije itd.),

2. poročilo načelstva o svojem in o delovanju obeh okrožnih odborov.

3. poročilo glavnega strankinega tajništva o splošnem delovanju organizacij in o načrtih za bodočnost,

4. poročilo o političnem in gospodarskem položaju, poročila poslancev in drugih mandatarjev o svojem delovanju,

5. obračun za preteklo leto in proračun za prihodno poslovno dobo,

6. volitev članov v okrožna odbora,

7. volitev načelnika, štirih podnačelnikov stranke, glavnega strankinega tajnika ter trideset članov načelstva,

8. volitev skupnega blagajnika, finančnega odbora in treh računskih preglednikov,

9. načelstvu prijavljeni pismeni predlogi in slično.

Strankina glasila.

Strankina glasila določa občni zbor. Za nadziranje listov določi strankino načelstvo iz bližine kraja, kjer list izhaja, primerno število cenzorjev. Priobčitev snovi, ki bi se je branil odgovorni urednik, je nedopustna.

Strankino razsodišče.

Načelstvo stranke določi v strankino razsodišče tri člane. Prizadeti stranki pa imenujeta vsaka po enega zagovornika izmed strankinih članov.

Izreki razsodišča se ne smejo izročati javnosti.

Proti sklepom razsodišča je dopusten priziv na strankino načelstvo, ki more glede razsodbe spora zahtevati in sestaviti novo razsodišče po zgoraj omenjenem ključu. Razsodba tega razsodišča je končnoveljavna in proti njej ni priziva.

Strankina blagajna.

Strankina blagajna je samo ena in sicer v Ljubljani. Njej se morajo pošiljati vsi zneski. Blagajnik mora točno in vestno voditi knjige o dohodkih in izdatkih ter napravljati potrebne proračune. Pre-

gledniki računov imajo pravico pregledovati poslovanje blagajnikovo ter dolžnost glavnemu občnemu zboru stranke poročati o blagajnikovem delovanju. Vse stroške ali izdatke, ki jih skleneta okrožna odbora, poravnava, če potrdi take sklepe finančni odbor, samo strankina blagajna.

Navzočnost pri sejah strankinih organov.

Za sklepčnost sej vsakega strankinega organa je potrebna prisotnost polovice članov. Na sejah odločuje o vsakem predlogu in podobnem nadpolovična večina navzočih upravičencev.

Določanje kandidatov.

V občinske odbore postavljajo in določujejo kandidate krajevne organizacije po lastnem predarku. V okrajne odbore določijo kandidate okrajni odbori, odobri pa jih okrožni odbor.

Za pokrajinske (oblastne) poslance kakor tudi državnozbornske poslance predlagajo kandidate okrožni odbori, a odobri jih načelstvo stranke. Pri sporih postavi kandidate načelstvo stranke, proti čemur ni ugovora.

Vezani mandati.

Vsak kandidat Slovenske kmetijske stranke bodisi za državne ali pokrajinske, ustavodajne ali po-

stavodajne zastope, kakor tudi vsak drug njen kandidat za eksponenta v vladi in podobnem, mora prej, preden se potrdi in izroči javnosti njegova kandidatura, podpisati na predsednika tistega zastopa, ki ga vanj želi stranka kandidirati, naslovljeno pismo, ki v njem sporoča, da odlaga svoj mandat in ga prosi, naj pokliče njegovega namestnika. Takka pisma hrani načelstvo stranke in jih odpošilja, če eksponent ne deluje v smislu strankinega programa in strankinih naročil, s čimer tedaj ugasne njegov mandat.

Poslanci Slovenske kmetske stranke in drugi mandatarji.

Po principu, da ne bodi zlasti v političnih zadevah nihče sam svoj sodnik ter da ne sme nihče samemu sebi dajati predpiskov, biti samemu sebi odgovoren in samemu sebi odobravati svojega početja, prestanejo biti strankini eksponenti oficialni funkcionarji kateregakoli strankinega organa, kakor hitro nastopijo poverjeni jim mandat. Svoj prejšnji naslov obdrže kot častni naslov. Kljub temu imajo pravico in dolžnost prisostvovati vsem sejam in zborom vseh strankinih organov, na njih poročati, pojasnjevati i. dr., samo glasovati ne smejo v zadevah, ki se tičejo izvrševanja zaupanega jim mandata.

Program

„Slovenske kmetske stranke“.

Uvod.

Slovenska kmetska stranka je bojna politična organizacija slovenskega kmetsko-delavskega ljudstva, ki usmerja svoje delovanje po sledečih načelih:

Slovenska kmetska stranka upošteva vse bistvene življenske pogoje Slovencev in računa z vsemi njihovimi tvornimi silami; zato poskrbi, da ostanejo vse te sile tudi v bodoče take in da so vsi življenski pogoji Slovencev neokrnjeni. Kar je slovenski narod v zgodovinskem razvoju in borbi za obstanek ter napredek ustvaril, visoko spoštujemo in smatramo njegovo zavest, njegov jezik, verstvo, način mišljenja in čuvstvovanja za podlago njegovega bodočega udejstvovanja. Vse to bo Slovenska kmetska stranka vedno visoko cenila in dalje izpopolnjevala. Brez teh dobrin smatramo, da Slovenci ne bi mogli

uspešno sodelovati s Hrvati, Srbi in drugimi južnimi Slovani pri stavbi skupne kulture in države. Močne in tvorne skupne države ter kulture ne more biti brez jake Slovenije.

Obstoj narodne države smatra Slovenska kmet-ska stranka kot predpogoj za daljni razvoj Slovencev. To svojo državo pa vidi v skupni državi s Hrvati, Srbi in Bolgari.

Vsak posameznik te države je svoboden in enak drug drugemu ter mora biti država organizirana temu odgovarjajoče po načelih popolne demokracije po občini in enaki volilni pravici ter vladi večine.

Država pa ni sama sebi namen, temveč v obliki države narod živi in stvarja svoje blagostanje in kulturo. Državna organizacija mora biti taka, da se morejo čim popolnejše udelejevati vse narodne tvorne sile, ki proizvajajo narodno blagostanje in ustvarjajo kulturne dobrine. Smatramo, da temu najbolj odgovarja samoupravni način organizacije državne uprave.

Ker vemo, da enakost pred zakonom in enaka volilna pravica še ni garancija za enako politično moč vsakega posameznika in da je svoboda vsakega odvisna tudi od njegove gospodarske moči: zato mora država s socialnim zakonodajstvom zaščititi delavno silo, malo in srednjo posest ter obrtno proizvodnjo, da se na ta način tudi malemu človeku zagotovi gospodarsko prospevanje, osebna svoboda

in politična neodvisnost. Kapitalisti izvajajo s svojo gospodarsko premočjo, s strankarstvom in tiskom, čeprav maloštevilni, preusodni vpliv na razvoj državnih poslov in na ta način nadvladujejo in izkoriščajo kmetško-delavsko ljudstvo in izobraženstvo. Zoper to mora država podpirati organizacije vseh stanov. V svoji stanovski organizaciji naj se vsak posameznik pravilno pouči o svojih koristih in o koristi svojega stanu, kakor tudi o splošnih narodnih koristih. Takim stanovskim organizacijam naj država pusti sodelovati pri vseh državnih poslih, posebno v zakonodajstvu. Samo taki zakoni s sodelovanjem vseh sil naroda imajo tisto avtoriteto, ki je potrebna za uspevanje demokracije; zakaj samo taki zakoni so v resnici izraz narodnih potreb in zahtev.

Med vsemi sloji našega naroda je najvažnejši kmetški, ker je najštevilnejši in ker smatramo kmetško produkcijo za podlago našega gospodarstva. Kmetško ljudstvo je tudi glavni in neizčrpljiv vir naše telesne, gospodarske in moralne sile. Od njegovega produktivnega dela je v prvi vrsti odvisno blagostanje, napredek in odporna sila vsega naroda: zato mora imeti vsaka uprava vedno pred seboj namen: čim največ stalnih kmetških in obrtnih gospodarstev s kolikor mogoče razvito združno produkcijo. Podpirati je treba tudi industrijsko proizvodnjo, vendar se mora ta industrija organske razvijati na podlagi poljedelske produkcije. Velika industrija in tista prometna sredstva, ki služijo

občni blaginji, naj smotrno prehajajo v last države, cziroma obrtno-delavskih zadrug.

Naša stranka smatra za najvažnejši del svojega programa prosvetno delo. S svojim političnim in prosvetnim delom bo neprestano skušala dvigati človeško zavest, človeško dostojanstvo in stanovsko zavednost slovenskega kmetijskega ljudstva, a tudi izobraženostva, da si ustanové na podlagi svobodoljubja, narodne kulture in miroljubnosti duhovno enotno, danes po imperijalističnih mirovnihi pogodbah na tri kose nasilno razdeljeno domovino Slovenijo, ki ustvari v enakopravni zvezi s Hrvati, Srbi, a končno tudi z Bolgari, veliko južno-slovansko državo od Črnega in Egejskega do Jadranskega morja, na načelih popolne demokracije, socialne pravičnosti, gospodarske vzajemnosti, narodne enakopravnosti in mednarodnega miru (pacifizem).

Človek.

Človek, ki živi na zemlji, jo obdeluje in je v stalnem stiku z zakoni prirode, bodi upoštevan kot najbolj ustvarjajoči živelj v državi. Kmet potrebuje pri svojem delu popolnega miru, trajne varnosti in gotovosti in to mu mora nuditi država. Kmet v taki državi stalno vzdržuje v prebivalstvu državotvorno idejo in je pripravljen nositi največje odgovornosti zato, ker ima največ koristi od trdnega in trajnega pravnega reda.

Važnost zdravega kmeškega naroda je še večja v dejstvu, da je on stalni preroditelj celokupnega naroda, ki s svojim krepkim naraščanjem prenavlja telesne in moralne sile meščanstva. V industriji in v mestih ne samo, da se hitro uničujejo in propadajo telesne in duševne sile, ampak se izpodkopuje celó socialno ravnotežje prebivalstva. V mestih in industriji hitro pada število gospodarsko samostojnih podjetnikov, mala podjetja se združujejo v velika. V kmetijstvu se vrši ta razvoj obratno: število gospodarsko samostojnih ljudi narašča ter se množe mala in srednja gospodarstva.

Socialno neugodni razvoj v mestih in industriji odtehta socialno zdrav razvoj na kmetih, ki preiskrbuje državi gospodarsko in socialno neodvisen stan.

Svoboda.

V mejah zakona, narodnih običajev in npravstvenosti je postopanje vsakega prepuščeno njegovi svobodni volji. Dolžnost postopati po zakonu kot volji celote mora smatrati vsakdo za prvo dolžnost svobodnega državljana. Za vsako prekršitev zakona mora zadeti vsakogar brez izjeme ista zasluzena kazen.

Svoboda gibanja, preseljevanja, nastanitve, dela in pridobivanja je načelo, izjema pa je omejitev teh pravic po zakonu.

Svojina je v načelu nedotakljiva, izjema pa je omejitvev po zakonu.

Svobodno tekmovanje je načelo, vendar pa mora država ščititi ekonomsko šibkejšo, posebno delovno silo pred izkoriščanjem, zaokroženost zemljiške posesti pred preveliko razpršitvijo in pred nakupom za tvoritev veleposestev. Industrijo treba podpirati in od nje zahtevati, da se organsko razvija na podlagi poljedelske produkcije. Zaščita industrije ne sme brez nujne potrebe umetno vzdrževati z ozirom na svetovni trg nerentabilnih podjetij.

Narodna samoodločba.

Izpovedujemo načelo, da ima vsak narod popolno in suvereno pravico odločati v duhu demokracije o svoji usodi in da noben narod ne sme biti vladan od kogarkoli brez zadostnega lastnega pristanka.

Vsak kulturno zrel narod je sam sebi dolžan zagotoviti si lastni obstanek s pravico samoodločbe tudi glede svoje nevtralnosti pri mednarodnih konfliktih.

Izpovedujemo, da more mednarodne konflikte najlažje in najboljše preprečevati mednarodna organizacija vseh narodov sveta. To misel zastopamo tem odločneje, ker smo doslednji pacifisti, uvidevajoč iz izkušenj preteklosti, da prevelike stalne

armade niso le povzročiteljice materialne ljudske bede, ampak nevarne tudi za нравnost, omiko in svobodo vsakega ljudstva in posameznika. Po ustanovljenih načelih demokracije naj vedno in povsod obvelja večina svobodno izvoljenih ljudskih zastopnikov.

V Sloveniji ima kmetско-delavsko ljudstvo nesporno večino v narodu. Zato imajo kmetje, obrtniki in delavci neizpodbitno pravico odločevati v njej, kakor hitro so pri splošnih in svobodnih političnih volitvah dosegli večino.

Na podlagi ljudske suverenosti ima pravico:

odločati o vsaki veliki gospodarski ali politični izpremembi po splošnem in neposrednem glasovanju (plebiscit);

da se vsi važni sklepi narodne skupščine, zlasti tudi vsi novi zakoni na kvalificirano zahtevo podvržejo ljudskemu glasovanju (referendum);

vlagati neposredno zakonske predloge in zahtevati glede njih ljudsko glasovanje (iniciativa).

Naša gospodarska in socialna načela.

Država ni samo gospodarsko in socialno, ampak tudi moralno združenje ljudi, ker samo na tej podlagi more postati socialno pravična pridobitna organizacija vseh svojih prebivalcev. Resnično blago-

stanje celotnega državnega prebivalstva ni možno brez dela vseh, ki so telesno in duševno zmožni zanj.

Zato pa imej tudi vsakdo pravico do vseh sadov in polne vrednosti lastnega dela in pridonosti.

Zemlja naj bo last tistega, ki jo obdeluje in ki na njej stalno živi. Načeloma hočemo, da se odpravijo vsa veleposestva, izvzeta naj bodo le ona veleposestva, ki so namenjena kmetijskim šolam, združenemu obdelovanju in pridobivanju ter potrebnim agrarnim industrijam. Država je dolžna, da s svojo gospodarsko močjo pospešuje sistematično ustvarjanje novih stalnih domov za tiste, ki jih še nimajo, pa žive od dela svojih rok na zemljišču.

Poljedelstvo je podlaga našega narodnega gospodarstva ter celokupnega našega narodnega in družabnega življenja; kmetijstvo je pa tudi edini zanesljivi in trajni prehranjevalec naroda. Radi tega morajo država in samoupravne konstitucije kakor tudi zadruga in privatne ustanove največjo pažnjo in delo posvetiti čim večjemu napredku vseh pannonog kmetijstva ob povoljnih prirodnih, gospodarskih in družabnih pogojih.

Za intenzivno kmetijsko proizvodnjo je najboljša oblika srednja in mala kmetija.

Za razvijanje in jačjenje delovne sposobnosti mora država poleg ustanov za vzdrževanje in jačenje narodnega zdravja ter poleg splošne izobrazbe najbolj skrbeti za razvoj in povzdigo vseh vrst

kmetijskega šolstva in strokovne izobrazbe kmetškega ljudstva.

V zadrugarstvu gleda Slovenska kmetska stranka obliko bodočega družabnega reda in način, kako se more najboljše rešiti vprašanja, ki se pojavljajo v narodu.

Pouk o zadrugarstvu je treba uvesti v vse šole.

Državno in denarno finančno gospodarstvo mora podpirati predvsem kmetško in obrtno gospodarstvo. Osebni kmetški kredit naj se uredi s posebnim zakonom o stalnosti domov.

Država mora uvesti strogo kontrolo nad poslovanji denarnih zavodov, zlasti bank, in določati od časa do časa obrestno mero. V korist splošnega narodnega gospodarstva je, da se natančno uredi državne, deželne in občinske finance.

Organizirati se mora zavarovanje kmetškega premoženja ob elementarnih nezgodah ali živinskih boleznih, da se prepreči preveliko oškodovanje ali celó propadanje kmetških domačij. Zavarovanje mora biti organizirano na podlagi samouprave zavarovancev v združni obliki. Načelno smo tudi za to ima tudi namen preprečiti v bodoče, da ne podela. Izvesti je tudi samoupravno v združni obliki zavarovanje za starost in onemoglost.

Agrarna reforma.

Načeloma hočemo, da se odpravijo vsa veleposestva in naj se ustanove srednje in male kme-

tije. S tem se ne popravijo samo napake in krivice, povzročene v minulosti z vojnami in družabnim nasiljem, ko se je odtujila narodna zemlja, ampak to ima tudi namen preprečiti v bodoče, da ne postane zemlja predmet špekulacije in plen nagromadenih kapitalov; zakaj narod ni svoboden samo po zaslugi ustavnega reda, temveč predvsem s posestjo svoje zemlje. Oropani in na njej tlačeni narod si mora na lastni zemlji ustvariti svojo svobodo in kulturo.

Agrarna reforma znači okrepitev 100.000 malih kmetov, a prinaša tudi okrepitev onega stanu, ki iz njega pridebivata narod in država najzanesljivejše nositelje prave demokracije.

Agrarna reforma ni samo vprašanje zemljiške rentabilitete, ker zemlja, izročena ljudstvu, ni poklicana samo za to, da se iz nje proizvaja toliko in toliko sirovin in živil, temveč je predvsem tu, da se na njej razvijajo novi rodovi zdravega naroda. Končni namen agrarne reforme je, da postane in ostane zdrav in osvobojen narod na svobodni zemlji.

Naša kulturna načela.

Država je tudi kulturna organizacija prebivalstva; zato je njena naloga tudi, da skrbi za kulturne potrebe svojih državljanov v duhu svobodoljubja. V tem pogledu postavljamo sledeča načela:

1. **V e r s t v o** je podlaga nravnosti. Stojimo na pozitivnem krščanskem temelju, a priznavamo prostost tudi vsem drugim od države priznanim veroizpovedim.

2. **P r o s v e t a** naj skrbi za napredek izobrazbe vsega ljudstva. Država naj pokriva izdatke za šolstvo; toda šolska uprava naj bo organizirana samoupravno. Šolstvo se mora preurediti po načelih demokracije ter po gospodarskem značaju in socialnih potrebah delovnega ljudstva.

V šoli naj se mladina navaja tudi k praktičnemu delu ter naj se uči vsaj enega svetovnega jezika, n. pr. ruščine, nemščine ali angleščine. Šolstvo naj vodi do praktičnih zaključkov. Posebna važnost naj se polaga na strokovne kmetijske in obrtne šole.

Vsako imej pravico v okviru državne ustave in šolskega zakona ustanavljati šole in učne kurze.

3. **J u s t i c a** (pravosodstvo) naj se popolnoma loči od politične državne uprave; zato je potrebno, da se sodnikom zagotovi neodvisnost s posebnim zakonom o sodnikih in njihovi avtonemiji. Vsa izjemna sodišča, tudi vojaška, naj se načeloma odpravijo. Sodnijsko postopanje naj bo javno in ustno. Ljudstvo naj dobi pravico udeleževati se sodstva po prisednikih in porotnikih. O ustavni veljavnosti posameznih zakonov in upravnih naredb naj razsoja višje upravno sodišče.

4. Zdravstvo bodi moderno organizirana socialna skrb za državljane, ki so moralni in gospodarski nosilci vse državne moči; zato je zdravstvo ena najvažnejših socialno-skrbstvenih nalog države. Ta skrb pa mora biti enakomerna za vasi in mesta. Tudi ubožcem naj se postavno zagotovi zdravniška pomoč in potrebna zdravila.

Samouprava ljudstva.

Današnja politična uprava je zastarela, birokratična in za vsako ustvarjajoče organizatorično delo nesposobna; zato hočemo odstraniti sedanjo razdelitev narodnega teritorija po policijsko-političnih okrajih.

Namesto današnje politično-policijske uprave naj stopi gospodarska in kulturna samouprava ljudstva. Prvotna družbena edinica je bila družina. Zveza posameznih družin v enem kraju se imenuje občina, ki je torej temeljna gospodarska in kulturno-socialna organizacija svojih občanov. Teritorialni obseg občin naj se ravna po lokalnih in prometnih razmerah ter po svobodno izraženi želji prebivalstva. Občine morajo imeti tudi svoje lastne finance, ki z njimi upravljajo popolnoma avtonomno. Nadaljnja stopnja novega upravnega sistema bodi okrožje ali županija. Okrožja naj sestavljajo gospodarsko - pridobitno in prometno skupaj spadajoče svobodne občine. Okrožje ali županija je

zlasti višja stopnja pridobitne, socialno - gospodarske, kulturne, zdravstvene ter socialno - skrbstvene organizacije. Vsa tista javna opravila in naloge, ki jih država izrečno ne pridrži sebi, spadajo v območje okrožja. Tudi okrožje naj bo samoupravno v okviru državne ustave.

Prav tako naj bodo tudi mestne občine popolnoma avtonomne ter se jim ima to zagotoviti s posebnim zakonom; vendar naj se načeloma prepove, da bi se izrazito kmetijske občine smele priključevati velikim mestnim občinam, ako po svojem gospodarskem ustrojstvu ne spadajo skupaj.

Državna oblast naj načeloma upravlja le sledeča javna opravila:

Prosveto, narodno obrambo, skupne finance, promet, zunanje posle, trgovino, javna dela in notranjo upravo. Posamezne upravne oddelke (ministrstva) lahko vodijo strokovnjaki, za katere ni treba, da bi bili tudi poslanci.

Tajna diplomacija, priznavanje tajnih mednarodnih pogođb naj se odpravi in s tem tudi vsi tajni dispozicijski fondi.

Smatramo, da je gospodarski, kulturni in socialni razvoj Slovencev, njihova življenska sila in mednarodni ugled, kakor tudi uspešen razvoj Srbov, Hrvatov in Slovencev sploh, mogoč samo v prijateljskem tekmovanju, složnem in sporazumnem sodelovanju vseh treh narodov kot državnopravno enakovrednih faktorjev.

Naše minimalne zahteve.

1. Zahtevamo izenačenje vseh davkov, taks in pristojbin. Glavni vir državnih dohodkov naj tvori progresiven davek, čigar višino naj določa za vsako leto posebej narodna skupščina pri odobritvi državnega proračuna. Pri tem se morajo dohodki, ki so neobhodno potrebni za življenje in ki njih višino (eksistenčni minimum) isto tako določaj narodna skupščina, oprostiti vsake obdačbe. Na najvažnejše življenske potrebščine (sol, petrolej itd.) se ne smejo nalagati nobeni davki in doklade. Načeloma naj ne bo nihče oproščen davkov.

2. Monopol na posamezne predmete (n. pr. tobak) sme imeti in vršiti le država sama.

3. Sodniki naj bodo neodvisni in nepremestljivi razen pri disciplinarni kazni. Višje sodniške službe naj se popolnujejo s pravico izbiranja (opcija). Sto neomadeževanih in polnoletnih državljanov sme proti vsakemu sodniku zahtevati disciplinarno preiskavo, ki se mora končati v enem mesecu.

4. Zahtevamo skorajšnjo izpopolnitev železniskega omrežja Slovenije, ki je postalo potrebno zaradi novih meja, po katerih smo odrezani od morja. Sloveniji so potrebne nove in izpopolnjene prometne ceste na jug države. Neodložljiva je zlasti takšna železniška zveza Slovenije z morjem, ki bo v korist vsej domovini. Odpreti Sloveniji

nov direkten dohod do morja in pritegniti tranzitni promet v naše luke, je naš najvišji gospodarski namen.

5. Poprava cest in njihova obnovitev je nujna potreba našega občnega narodnega gospodarstva, zato naj se zahteva, da se podržavijo bivše deželne ceste, ki so v danih razmerah popolnoma osirotele.

6. Glede carinske in železniško-tarifarne politike zahtevamo ugodnosti za izvoz poljedelskih produktov v takšni višini, da bodo mogli v ceni tekmovati z onimi tujih držav na svetovnem tržišču. Glede tistih industrijskih in obrtniških izdelkov, zlasti železnine, strojev in kmetijskega orodja, ki se ne izdelujejo v lastni državi ali pa v premajhni količini, naj se odpravi vsaka uvozna carina (galica, umetna gnojila, itd.).

7. Za pospeševanje poljedelske produkcije so nam potrebne strokovne kmetijske in obrtne šole, nadalje pouk v združenem gospodarstvu in zgled tistih poljedelskih držav, ki so že doslej umele dvigniti poljedelsko produkcijo do viška. Za kmetsko ljudstvo in male obrtnike mora država skrbeti tudi s tem, da jim pomaga do denarnega in blagovnega kredita poceni. Poseben zakon naj zabrani propadanje stalnih ali kmetskih domov. Pri sklepanju trgovinskih pogodb s tujimi državami naj država varuje koristi domače poljedelske in maloobrtniške produkcije.

8. Zahtevamo, da se z državno pomočjo uredi zavarovanje poljedelskih produktov in živine na samoupravni podlagi in v duhu združnega gospodarstva.

9. Zahtevamo znižanje stalne vojske in orožništva na najmanjšo kolikost. V ta namen pa je treba s sosednjimi državami skleniti varnostne medsebojne pogodbe, ki naj se jim po »Zvezi narodov« pridobi mednarodna veljava in upoštevanje. Potrebna narodna obramba naj se upravlja v duhu demokracije na najbolj ceneni, kulturni in produktiven način.

10. Industrijsko in obrtno delavstvo naj se zaščiti v smislu mednarodnih dogovorov o državni socialni politiki. Sedanja zaščita delavstva ob boleznih in nezgodah je nezadostna, ker se upravlja birokratično in centralistično tako, da nikakor ne ustreza zavarovancem. Delavsko bolniško, nezgodno in starostno zavarovanje naj se izvede v smislu samouprave prizadetih po pokrajinah in po načelih vzajemnega zadrugarstva.

11. Vsa tista prometna sredstva, ki služijo občni blaginji vsega ljudstva, prav tako tiste velike industrije, ki so važnega gospodarskega pomena za državo kot celoto ali pa za ljudstvo (n. pr. premogokopi) naj se podružabijo.

12. Velika gozdna posestva, ki so kljub agrarni reformi ostala še v lasti posameznikov, naj pre-

idejo v združno lastnino prebivalstva dotičnih okrajev.

13. Današnja državna uprava je draga in slaba; zahtevamo, da se izvede reforma celotne državne uprave tako, da postane cenejša in da odpadejo sedanje birokratične nagajivosti v uradih.

985-09675

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

51838

COBISS

098509675

ZA ČITALNICO